

רשימות

בפרשת השבוע

ויחי

פרק מ"ז פסוק כ"ח

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה

למה נאמר בפסוק שיעקב אבינו חי בארץ מצרים שבע עשרה שנה, הרי אנו יודעים מהפסוקים שהוא חי עכשיו במצרים, וכן אנו יודעים שהוא חי במצרים שבע עשרה שנה כי פרעה שאל אותו לגילו, והוא ענה לו [לעיל מז, ט] "ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים", ובהמשך הפסוק אצלינו נאמר שחי עד גיל מאה ארבעים ושבע, הרי שחי במצרים שבע עשרה שנה?

י"ל שהפסוק בא ללמדנו שיעקב אבינו חי את השנים של זקנותו במצרים בכל חיותו, ופתח בית התלמוד על ידי יהודה, ולמד תורה עם אפרים, ולא אמר זה לא הארץ שלי ואני בא רק בשביל משפחתי וכלכלתי, וקשה לי כאן ללמוד כי אין זה מקומי, וימי חיי היו מעט ורעים [כמו שאמר לפרעה] ומגיע לי לנוח, אלא כל רגע היה חשוב לו אף בעת זקנותו ובגלותו.

פרק מ"ז פסוק כ"ט

אל נא תקברני במצרים

למה צריך יעקב אבינו לבקש מיוסף שיקבר בארץ ישראל אחרי שנאמר לו במראות הלילה [מו, ד] ואנכי אעלך גם עלה, שיקבר בארץ ישראל?

רואים מכאן שאדם צריך לעשות השתדלות בדרך בני אדם, אפילו שידוע שלבסוף יקבר בארץ ישראל, וחוזר מהבקשה מיוסף, ביקש גם משאר בניו לקברו במערת המכפילה כמו שרואים בהמשך הפסוקים [מט, כט].

אך ישנו הבדל בין הבקשה מיוסף לבין הבקשה מאחיו, שאצל יוסף בעיקר רצה שיבקש רשות מפרעה שיוכל לצאת ממצרים, ולכן כתוב בפסוק "אל נא תקברני במצרים", שכיון שידע שכבדוהו בחייו בגלל ברכתו לפרעה שיעלה הנילוס לרגליו, ומאז הפסיק הרעב, וחשש שאולי לא יתן שיקחוהו ממצרים במוותו, וכן פחד שיעשו מקברו עבודה זרה [מז, כט, ברש"י], ולכן השביע את יוסף שלא יקבור אותו במצרים, ומכיון שהוצאתו ממצרים היא יותר קשה מהבאתו לקבורה בארץ כנען, כיון שאין הדבר תלוי בו אלא בפרעה, ולכן הוא המתאים לטפל בדבר זה כיון שהוא מקורב למלוכה [אך יוסף ידע שאחרי מותו של עצמו אין למצריים שום סיבה לאשר את קבורתו שלו בארץ ישראל, כי לאחר מותו אין הם מפחדים יותר ממנו, ואין להם את הענין של הכרת הטוב כמו שהכירם, וכך רואים גם מזה ששעבדו את בני ישראל בפרך, ולא התחשבו בעם של יוסף, לכן ביקש מבני ישראל שיקחו את עצמותיו לארץ ישראל כאשר

יגאלו, ולא כשימות כי אז כנראה המצריים לא יסכימו. עיין שמות יג, יט ברש"י ד"ה השבע השביע], אך מהאחים ביקש רק שיסאווהו לארץ ישראל למערת המכפילה, ובדבר זה הם שווים ליוסף.

פרק מ"ה פסוק ט"ו

ויברך את יוסף

הדבר צריך ביאור, מהי הברכה שבירך את יוסף? הרי הפסוק [טז] רק אומר "יברך את הנערים", משמע שברך רק את בניו ולא את יוסף.

יש ראשונים [ספורנו] שאומרים שברך אותו ובאמת הפסוק לא מפרט מהי הברכה.

ויש שאומרים [רשב"ם רמב"ן] שברכת הבנים היא ברכת האב.

אפשר לפרש זאת על פי דברי חז"ל [סנהדרין קה:] "בכל אדם מתקנא, חוץ מבנו ותלמידו", וההסבר הוא שהיות ובנו או תלמידו זה כאילו חלק ממנו, כי הם חלק מההמשכיות שלו, ולכן כמו שלא שייך לקנא בעצמו גם לא שייך לקנא בבנו ובתלמידו, ממילא גם אצלינו כשמברכים את הבנים הוא גם ברכה לעצמו, לכן נאמר כאן "ויברך את יוסף".

לפי זה י"ל שהפסוק קורא לברכה זו ברכה ליוסף, כי הברכה היא יותר גדולה ליוסף [מאשר לבניו] אפילו שבפועל מברך את הנערים וגם שם את ידיו על ראשי הנערים, [כי אם הוא היה מקבל את הברכה, יכול להיות שבניו שהם ההמשכיות שלו, לא יהיו מוצלחים ללא הברכה], והרי הם ההמשכיות שלו שהם בניו, וכשקבלו את הברכה הרי זה הנחת-רוח והברכה הגדולה ביותר בשבילו. [וכן מצינו במיתת אהרון הכהן שחמד משה אותה מיתה, שאהרון ראה אלעזר בנו ממשיך אותה].

פרק נ' פסוק ג'

ויבכו אותו מצרים שבעים יום

רש"י: ארבעים לחניטה ושלושים לבכיה, לפי שבאה להם ברכה לרגלו, שכלה הרעב והיו מי נילוס מתברכין.

בפשטות ההסבר הוא, שלמצרים היה הכרת הטוב ליעקב אבינו שבזכות יעקב אבינו נגמר הרעב מוקדם מהצפוי והנילוס עלה, והשקה את כולם, ואדם שגמל להם כל כך הרבה טוב, והציל אותם מרעב, [ונידעו בודאות שזה בגללו, כי הרי הנילוס עלה מאז שהוא הגיע], הרגישו צורך לגמול לו באבל גדול ארוך ומיוחד.

עוד י"ל שהם היו אבלים על יעקב אבינו אך בסתר ליבם בכו גם על עצמם, ששמו לב שהרעב מתחיל לחזור אט אט, כיון שהנילוס הפסיק לעלות וחזר הרעב [כמו שהבאנו לעיל, את שיטת התוספתא (סוטה י' ג'), להבדיל משיטת המדרש בבראשית-רבה (פט, ט) שהרעב חזר רק בימי יחזקאל הנביא], ולכן האבל לקח שבעים יום, כי עכשיו לאחר מות יעקב אבינו ובכל יום מאז שהתחילו לבכותו, הרי הרעב חזר ורק נהיה גרוע יותר כי הרעב גבר, ואפילו שעבר שבע עשרה שנה מאז שנגמר הרעב הקודם, שבזכות יעקב אבינו הגיע לסיומו, בכל זאת הזכרונות היו כל כך קשים, כשזכרו במצבם הקודם, [ונשאר פחד מרעב אצלם להרבה זמן, שהרי בתחילת חומש שמות (א יב) כתוב שפרעה העביד את בני ישראל בפרך שיבנו את פיתום ורעמסס, וברש"י שם כדי שיהיו ערי אוצר למזון], שהיו צריכים לתת את כל כספם ובהמתם בעבור אוכל, ונתנו גם את אדמתם, ועכשיו הכל חוזר שוב, ועל זה בכו ופחדו.

עוד י"ל שלכן אמרו יושבי ארץ כנען כשהגיעו האבלים לגורן האטד [נ, יא] "אבל כבד זה למצרים", למצרים דייקא, שבכו על עצמם. [ראה גם בפירוש הכלי יקר (ני) שפירש כעין זה].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com